Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Asiantuntijalausuntopyyntönne 11.10.2023

Väyläviraston lausunto VNS 1/2023 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027

Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Selonteon kokonaisuus kuvaa hyvin julkisen talouden haastavaa tilannetta. Väyläviraston toiminnan kannalta keskeisimmät linjaukset liittyvät perusväylänpidon (mom. 31.10.20) ja väyläverkon kehittämisen (mom. 31.10.77) rahoitustasoon (kuva 1) sekä Väyläviraston toimintamenoihin (mom. 31.01.01). Tasainen ja ennakoitava rahoitustaso ovat tavoiteltavia sekä perusväylänpidossa että väyläverkon kehittämisessä toimenpiteiden pitkäjänteisen suunnittelun, kilpailuttamisen ja urakoiden toteuttamisen sekä inframarkkinoiden toiminnan vuoksi.

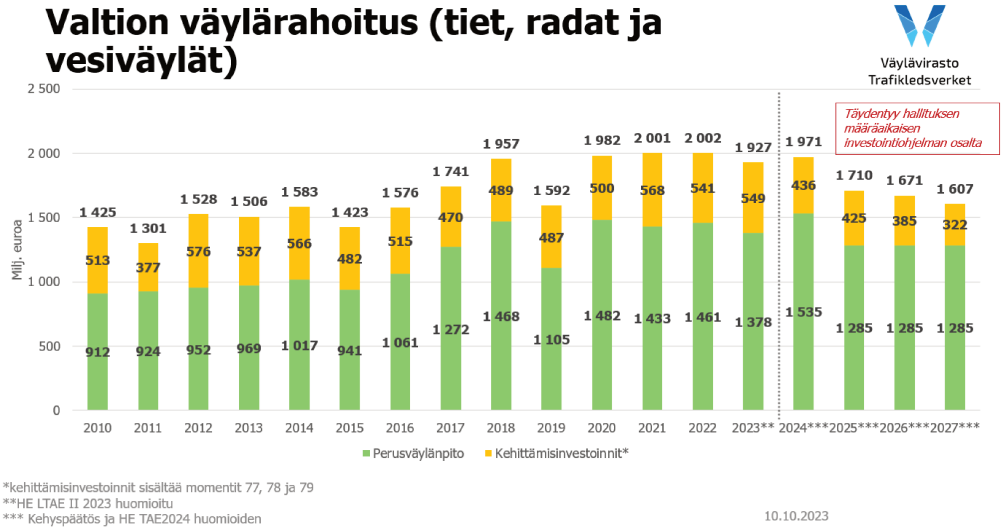

Kuva 1. *Valtion väylärahoitus vuosia 2024–2027 koskevan kehyspäätöksen jälkeen (sis. HE LTAE2/2023 ja HE TAE2024)*

Väylävirasto
PL 33, 00521 Helsinki
Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki
Puhelin 0295 34 3000
Faksi 0295 34 3700
etunimi.sukunimi@vayla.fi
kirjaamo@vayla.fi
www.vayla.fi

Julkisen talouden suunnitelma korostaa julkisten hankintojen tuottavuutta ja vaikuttavuutta. Väylävirasto tunnistaa asiassa roolinsa merkittävänä liikenneinfran kunnossapidon ja rakentamisen tilaajaorganisaationa. Hankintamenettelyjen ja infraomaisuuteen liittyvän tietopohjan, mukaan lukien digitalisaatio, parantaminen on jatkuvaa toiminnan tehokkuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Myös yhteistyö muiden hankintaorganisaatioiden kanssa on tiivistä.

Hallitus on käynnistänyt valtakunnallisen 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivittämisen. Edellisessä keväällä 2021 valmistuneessa valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa on linjattu liikennejärjestelmää koskevia tavoitteita, toimenpiteitä ja rahoitustasoa vuosille 2021–2032. Julkisen talouden suunnitelman rahoitustaso vuosille 2024–2027 ei vastaa vuosien 2025–2027 osalta Liikenne 12-suunnitelman rahoitustasoa (kuva 2). Lisäksi on huomioitava merkittävä ostovoiman heikkeneminen kustannustason nousun myötä. Maarakennuskustannusindeksi eli MAKU-indeksi on noussut 28 % vuodesta 2020 elokuuhun 2023.

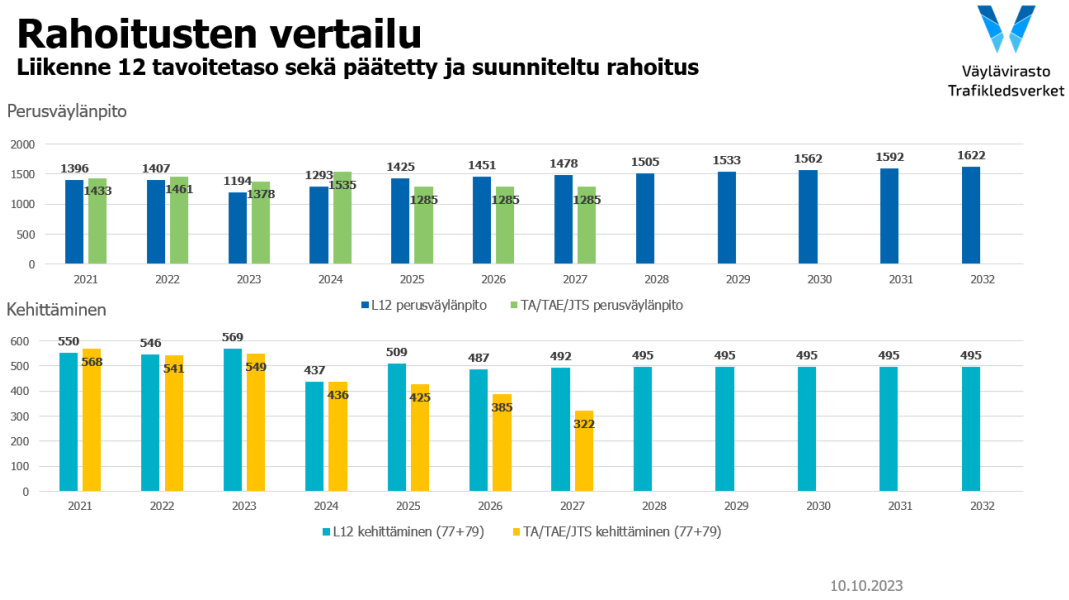

Kuva 2. *Liikenne 12 –suunnitelman, talousarviopäätösten ja julkisen talouden suunnitelman 2024–2027 rahoitusten vertailu.*

Perusväylänpito (mom. 31.10.20)

Perusväylänpidon määräraha vuodelle 2024 on noin 1,53 mrd. euroa (TAE2024) ja selonteon mukaisen kehyksen mukaan vuosille 2025–2027 1,285 mrd. euroa.

Väylien päivittäisen toimivuuden, väyläverkkojen kunnon säilymisen ja korjausvelan hallinnan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että perusväylänpitoon osoitetaan riittävä rahoitus koko kehyskaudella. Väyläviraston arvio on, että 1,285 miljardin euron vuotuisella rahoitustasolla nykyinen noin 4,0 miljardin euron korjausvelka kasvaa kehyskauden loppuun mennessä 4,8 miljardiin euroon. Hallitusohjelmassa on linjattu 520 milj. euron rahoituksesta korjausvelan purkamiseen osana hallituksen määräaikaista investointiohjelmaa. Tämän rahoituksen arvioidaan alentavan korjausvelan kasvua siten, että korjausvelka kauden lopussa olisi noin 4,5 miljardia euroa.

Hallitus on esittänyt 250 milj. euron lisäystä vuodelle 2024 korjausvelan purkamiseen osana hallitusohjelman määräaikaista investointiohjelmaa. Rahoitus kohdistetaan maantieverkon korjauksiin, pääasiassa teiden päällystysohjelman laajentamiseen. Rahoituksella on tarkoitus taittaa maanteiden korjausvelan kasvu vuonna 2024. Jatkovuosina ilman lisärahoitusta (1,285 miljardin euron kehystasolla) korjausvelka kääntyy jälleen nousuun ja huonokuntoisten maanteiden määrä lisääntyy vuodessa noin 800 km.

Kustannustason nousu on ollut viime vuosina poikkeuksellisen voimakasta, mikä on vähentänyt perusväyläpidon rahoituksen ostovoimaa. Ostovoiman alentuminen edellyttää osaltaan kehyskaudella riittävän rahoitustason ylläpitämistä perusväyläpidossa, jotta korjausvelan kasvu saadaan pysäytettyä ja välien kunto turvattua.

Korjausvelan käsite ei kata palvelutasopuutteita (investointivelka), kuten esimerkiksi tien leventämistä, mäkien ja mutkien oikaisua, lisäkaistojen ja lisäraiteiden rakentamista tai liittymien parantamista.

Väyläverkon kehittäminen (mom. 31.10.77-79)

Väyläverkon kehittämisen (mom .77 ja .79) vuotuinen määrärahataso on kehyskaudella vuosittain 436–322 milj. euroa. Määrärahat sisältävät mom. 79 ylläpitovaiheessa olevat elinkaarihankkeet (104–54 milj. euroa). Kehittämismomentin (.77) määrärahat ovat vuosittain 332–283 milj. euroa. Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelman ja julkisen talouden suunnitelman mukainen uusien väylähankkeiden rahoitustason alentaminen. Uusien väylähankkeiden (mom. 77) rahoitustasoa alennetaan kehyskaudella siten, että vähennys on 100 milj. euroa v. 2024, 170 milj. euroa v. 2025, 200 milj. euroa v. 2026 ja 250 milj. euroa v. 2027. Toisaalta hallituksen määräaikainen investointiohjelma sisältää merkittävän panostuksen liikenneinfrastruktuuriin. Sen vaikutuksia on huomioitu luvuissa TAE2024-esityksen mukaisesti.

Mikäli väyläverkon kehittämisen rahoitustaso toteutuu kehyspäätöksen mukaisesti Liikenne 12 –suunnitelmaa alhaisempana, se hidastaa Väyläviraston Liikenne12-suunnitelman pohjalta laatiman valtion väyläverkon investointiohjelman toteuttamista ja kehittämisinvestoinneilla tavoiteltavien liikennejärjestelmän saavutettavuutta, kestävyyttä ja tehokkuutta koskevien vaikutusten saavuttamista.

Liikenneverkon kehittämishankkeet tukevat sekä kansalaisten arkea että elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja ovat usein yksi suurten elinkeinoelämän investointihankkeiden toteutuksen perusedellytyksistä.

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan myös Suomen kestävän kasvun suunnitelman (RRP) mukainen rahoitus digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen. Väylävirasto toteuttaa JTS-kaudella, kumppaninaan liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy, digirata-hankkeen kehitys- ja verifiointivaihetta. Kehitys- ja verifiointivaiheen hankkeesta on päätetty vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa. Hankkeen valtuus on 130 M€, mistä merkittävä osa, 85 M€, on tukea EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä. Hanke etenee suunnitellusti.

Digirata on Suomen rautateille pakollinen korvausinvestointi, jossa rataverkon turvalaitteet ja junakulunvalvonta uudistetaan. Nykyinen junakulunvalvontajärjestelmä (JKV) korvataan eurooppalaisen sääntelyn mukaisella, radiopohjaisella ERTMS-järjestelmällä. Samalla Suomen rataverkon asetinlaitekanta korvataan nykyaikaisilla keskitetyillä asetinlaitteilla. Tavoitteena on myös mahdollista lisää liikennettä raiteille, vähentää häiriöitä ja edistää rautatieliikenteen automaatiota (ATO, Automatic Train Operation).

Digiradan kehitys- ja verifiointivaiheessa kehitetään koko Digirataan liittyvää ohjeistusta ja seuraavan hankevaiheen (toteutusvaihe) hankintojen asiakirjoja. Nämä verifioidaan toteuttamalla ensimmäisen kaupallisen radan (Lielahti-Pori/Rauma, EKA-rata) ERTMS- ja turvalaitehankinnat. EKA-radan kaupallisen liikenteen on tarkoitus alkaa ERTMS-pohjaisena vuoden 2027 toisella neljänneksellä.

Väyläviraston toimintamenot (mom. 31.01.01)

Talousarviossa ja kehyspäätöksessä on osoitettu Väylävirastolle vuosille 2024–2027 vuotuinen noin 63 milj. euron toimintamenorahoitus. Toimintamenorahoituksessa ei ole huomioitu hallinnonalalle kohdistettua toimintamenosäästöä (HO 2023).

Toimintamenorahoituksen tason suhteen on tärkeää tunnistaa, että Väylävirasto on tilaajaorganisaatio, jonka toimintamenot koostuvat pääsääntöisesti henkilöstökuluista (n. 70 prosenttia). Väylävirastolle osoitetun väyläpidon rahoituksen tehokas ja tuottava käyttö sekä yhteiskunnan toimintaa tukevien toimintojen varmistaminen (mukaan lukien entisestään tiivistynyt kansainvälinen yhteistyö) edellyttävät riittäviä henkilöstöresursseja ja osaamista.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Väylävirastossa asian on ratkaissut pääjohtaja Kari Wihlman ja esitellyt osastonjohtaja Ari-Pekka Manninen

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Väyläviraston kirjaamo
Väyläviraston johtoryhmä

Väylävirasto

ASIAKIRJA / HANDLING / DOCUMENT

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa.
Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

Denna handling är undertecknad i Trafikledsverkets tjänst för elektroniska underskrifter.
Du kan verifiera den elektroniska underskriften med Adobe Acrobat.

This document has been signed at Finnish Transport Infrastructure Agency´s service for electronic signatures.
You can verify the authenticity of the signature by using Adobe Acrobat.

ALLEKIRJOITUKSET / UNDERSKRIFTER / SIGNATURES

Allekirjoittaja	**Kari Wihlman**
Allekirjoitusaika	16.10.2023 08:39
Allekirjoittaja	**Ari-Pekka Manninen**
Allekirjoitusaika	16.10.2023 08:44

ASIAKIRJAT

Asiakirja	Väyläviraston asiantuntijalausunto_liikenne- ja viestintävaliokunta_17102023_JTS2024-2027.pdf